

Shazam! i altres narracions

Recull de contes del premi
Vent de Port 2014

Pròleg
d'ALBERT GARRIGA I PUJOL

Pagès editors
LLEIDA, 2015

ÍNDEX

<i>Pròleg</i> , Albert Garriga i Pujol.....	7
<i>Shazam!</i> , de Víctor Jiménez de Miguel	11
<i>Pedra foguera</i> , de Pau Àlvarez Puig.....	19
<i>En un sol dia</i> , de Pol Beckmann Branchadell.....	29
<i>Adaleis, la remeiera</i> , de Farners Casas i Fontcuberta.....	35
<i>Agulles de mitja</i> , de Carme Castellarnau i Arfelis	43
<i>Trompetes de la mort</i> , de Montserrat Escartín Gual	51
<i>Ronda de nit</i> , d'Anna Folch Bartrolí.....	63
<i>Crit de llibertat</i> , d'Adrià Ibàñez Pelegrí.....	71
<i>Ad kalendas graecas</i> , de Carme Jurado i Sayós	81
<i>Rumors a rocalleda</i> , de Sílvia Mayans Gómez.....	89
<i>Misericòrdia</i> , de Miguel Ángel Molina Suárez	97
<i>El rastre llefiscós</i> , de Ció Munté.....	105
<i>Deslligat de mans</i> , de Joan Pinyol Colom	113
<i>El pes de la pols</i> , de Vicent Ramada i Balaguer	119
<i>Decòrum</i> , de Marta Rollan Font	129
<i>Índex d'il·lustracions</i>	139
<i>Premis Vent de Port (1994-2014)</i>	141
<i>Autors de Vent de Port (1994-2014)</i>	143

PRÒLEG

La veig. És com si, ara mateix, la tingués al davant. S'ha llevat molt d'hora, per ser un dissabte i, amb un fil prim de música que raja de la ràdio, seu davant l'ordinador. Tecleja. Ho fa amb tots deu dits, a un ritme de fórmula u. Però es para. Alça els ulls de la pantalla, sense mirar enlloc, mentre es passa els dits pels cabells. Duu un jersei gruixut engiponat sobre el pijama; encara no s'ha dutxat. No volia que els llampegueigs que entreveia enmig d'insomnis s'anessin esvaint amb els rituals de la cambra de bany. S'hi havia de posar de seguida, havia d'escriure a raig aquelles intuïcions que, feia un instant, entre els llençols, veia tan clares. Si hi interposava la seva fesomia al mirall, el granet incipient a la barbata, el motoret de l'assecador... Tota aquella gleva d'imatges se n'aniria en filagarses, com els cabells ventejats. Esborra l'última frase. Rellegeix altra vegada des del principi el que ha escrit. No li fa el pes. Li sembla que no va al gra: massa circumloquis, massa adjectius, massa detalls que no aporten res, que només entrebanquen. Hi torna.

Coi de lladrucs. Tant que m'ha costat, avui, que s'adormís la Berta... En Jan, en canvi, al segon paràgraf ja havia tancat els ulls. Ella primer tenia set, després coïssor a la cama, després havia vist una aranyeta prop de l'edredó... Tres contes, li he hagut de llegir abans que no es donés per rendida! A la cuina, tot és encara en doina: plats per escurar, tovallons sense plegar sobre la taula, l'olla i els pots empantanegats... Al costat de la banyera, fetes un rebrec, encara les tovalloles humides. Però volia aprofitar aquest vespre que la Clara no hi és, en aquest niu d'orenetes que els sogres tenen a Rupit, per provar d'escriure una mica. De nits, aquí a dalt, el silenci pot arribar a ser tan dens que gairebé fa basarda.

Si surts al pati, pots sentir les esquelles llunyanes d'unes vaques que dormen al ras. O l'esgarip tenebrós d'un gamarús que puja des de la roureda. Sempre m'ha semblat que eren unes condicions ideals per escriure. Però, un dia per naps, l'altre per cols... I, avui que m'hi havia decidit, que m'havia afanyat perquè els nens sopessin d'hora i tenir tots els espais en silenci... Avui que, amb el ribot del teclat, em disposava a llescar encenalls del cervell, aquesta canilla esverada de gossos disfònics em trenquen les oracions. Per què no se'n van a bordar dintre de casa, arran del coixí de l'amo? No hi ha manera de concentrar-se amb aquest rebombori. Jo, que, abrigat i amb el portàtil, m'havia instal·lat a la tauleta de fora, sota el ruixim gebrat de les estrelles...

Anem bé. Acaba de tancar la porta del despatx i, d'aquí a no res, sentiré la vibració de l'ascensor com s'enfila, els cataclecs de la porta, i una altra sotragada del motor per despenjar el cable greixós entre les guies. Pel cap baix, tinc dues hores fins que, a les tres tocadés, no torni el *quefe*. M'he dut un entrepà de casa per entretenir la gana, però no em vull torbar. Hi ha dues o tres idees que, de fa dies, em volten pel cap. Diria que tenen grapa, però m'hi he de posar. Havia pensat fer servir tot de cartes creuades, com a l'*Augustus* de John Williams que vaig llegir a l'estiu. Però, per a un relat de vuit pàgines, aquest recurs no em servirà. Què hi cabrien... dues cartes? Tres, a tot estirar? Busco un començament impactant, que desconcerti el lector. Frases breus, imatges nítides. Detesto els començaments convencionals, situar el temps i l'espai del relat i, progressivament, anar introduint personatges. M'adono, però, que he començat el relat en tercera persona. Fora els narradors omniscients! Tornem a començar... Vatua, un bocí d'entrepà, un tros remenut de crostó, ha anat a parar entre les tecles ena i ema. Com es pot haver entaforat per una escletxa tan petita? Cada cop que premo una tecla o l'altra, baixen totes dues alhora. Necessito unes pinces primes, potser un punxó... Caram, ara m'ha saltat la corona de la tecla

ema i, la de l'ena, al costat, ha quedat de gairell. Mai no havia tingut cap problema amb un teclat. I un dia que em decidia a posar-m'hi...

Podríem seguir. El docent de llengües de l'escola d'adults, la funcionària que treballa a Justícia, el bibliotecari municipal, la fornera que fa uns horaris una mica capgirats... Pertot arreu trobaríem persones tocades per l'afany d'escriure. Encara més, potser, pel de llegir. Afanys apassionats i inevitables. I que hi dediquen hores. O que hi barrinen nits. Persones que poden fer un viatge només per resseguir els llocs on tal autor fa transcórrer una novel·la. O per visitar una tomba. O per conèixer el bar on escrivia un escriptor. Tinguin o no recursos, no hi planyen els esforços. Dones i homes, joves o grans, troben goig en els textos, en el ritme d'un relat, la claror d'una paraula ben trobada entremig d'altres... No pretenen fer-se rics batallant amb tanta lletra. I, tot i això, perseveren; i somnien; i retoquen. La riquesa va per dins.

Ara fa vint anys, en un congrés internacional de cultura, Pere Gimferrer dissertava sobre *L'extracció social de l'escriptor*. Hi parlava de feminització, de proletarització, d'incorporació de minories «afectives»... Inevitablement, llegint els relats que optaven al Premi Vent de Port, no podia evitar les sospites sobre quin mena de mà hi podia haver darrere de cada full. Aquest detall semblava escrit per un home. Aquesta apreciació podria venir d'algú relacionat amb l'arquitectura. Però no podia anar més enllà. Taxistes, remeieres, gendres amb temptacions assassines, caçadors, exploradors, atracadores... Per més variats que fossin els personatges de la ficció, callaven tossuts les biografies dels seus autors. L'edat, el sexe, els estudis... Tot era aventurar conjectures temeràries. I és que, en un artífici literari, l'època o els personatges, fins i tot l'argument, no són ben segur el més important. L'estil, en canvi...

Michel de Montaigne, en els seus cèlebres *Assaigs* (que, segons que ell mateix explica, i per a la nostra alarma, potser mai no hauria escrit si hagués conservat un amic

amb qui cartejar-se), inclou un capítol que intitula «Sobre els tres comerços». El dedica a comentar les tres menes de companyia que han omplert la part més agradable de la seva vida: les «dones belles i honestes», les «amistats rares i exquisides» i, al capdavant, els «llibres». Doncs bé, resulta que el filòsof de Bordeus acaba inclinant-se per la companyia dels llibres. Lleials i sempre a mà, mai no el deceben. Per contrast amb els altres dos «comerços», no són tan efímers, imprevisibles ni inconstants. «Els llibres no es queixen gens perquè només els busqui quan em fallen les altres. [...] Al contrari, em reben sempre amb la mateixa cara.»

Uns quants segles més tard, nosaltres potser no seríem tan dràstics com Montaigne. Però, siguin quines siguin l'edat, la dedicació laboral i l'extracció social dels quinze escriptors d'aquest aplec, estem convençuts que coincidiriem amb ell en l'elogi sense embuts que fa de la lectura. Tant de bo a vosaltres aquests quinze relats us siguin també un agradable aperitiu. Quinze breus narracions, preludi de noves lectures en aquesta fam sense límits que a tots els qui llegim ens és congènita.

ALBERT GARRIGA I PUJOL
Tardor de 2014

SHAZAM!

Víctor Jiménez de Miguel

Barcelona, 1947

Amb un esforç sobrehumà, va intentar fer un crit i deixar anar aquella paraula maleïda, però no li quedava prou alè. «Sha - zam», va aconseguir murmurar, tot just, amb un fil de veu que de cap manera podia ser efectiu. La paraula va sortir esmorteïda, sense força ni cap promesa de futur. I, com era previsible i havia ja passat centenars de vegades, tampoc en aquella ocasió es va convertir en el Capità Marvel.

Francesc Maria Pons i Rius no es va transformar en un superheroï i va continuar sent Francesc Maria Pons i Rius, un barceloní, perdut com tants i tants, a la recerca de la paraula salvadora —que evidentment no era *shazam*—, extraviat en l'exuberant i monòton laberint de la seva ofuscació i de la selva de Nova Guinea.

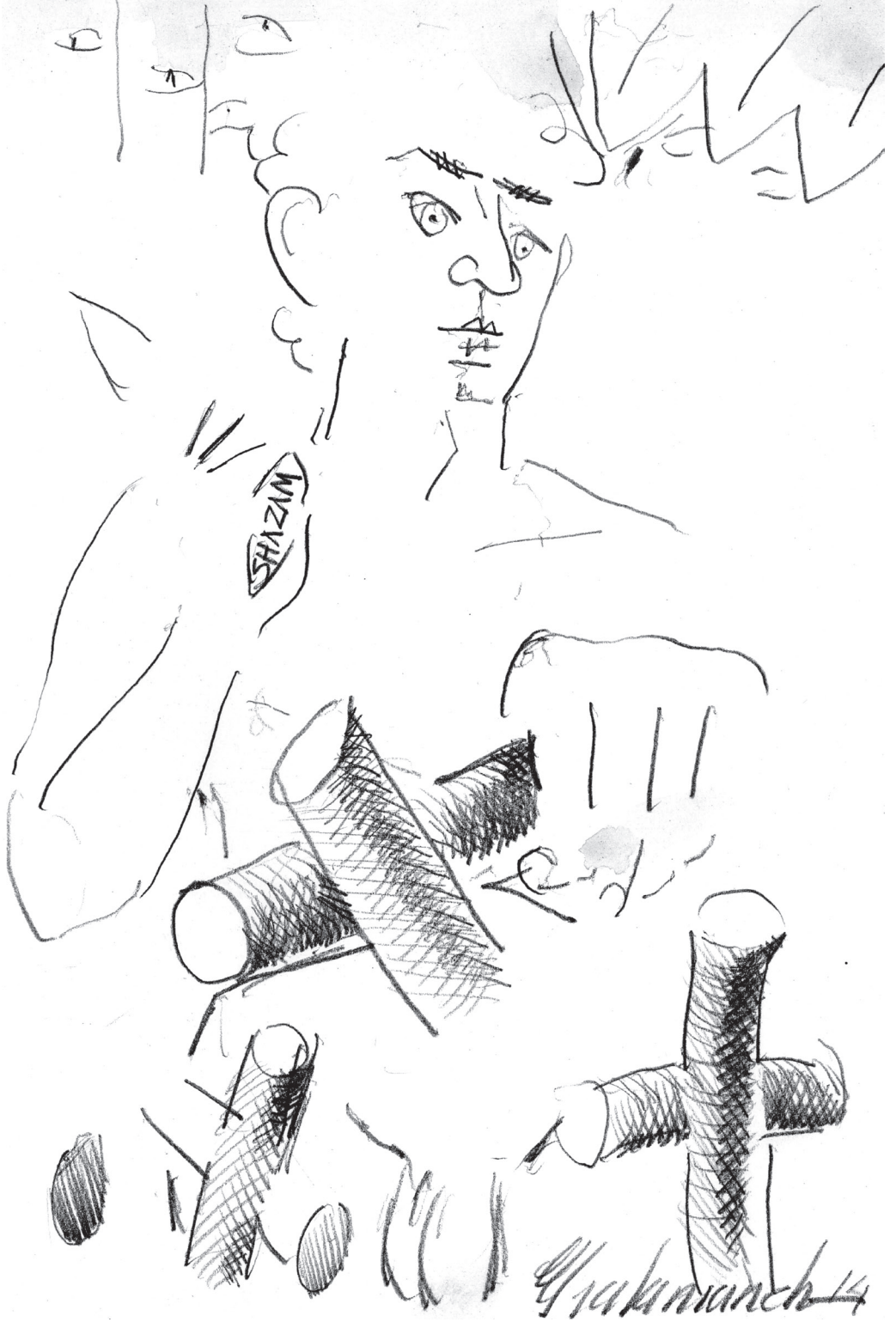
Francesc Maria, perdut en aquella selva hostil, va donar un cop de matxet a la liana que li impedia el pas, amb tota la determinació, però amb poca traça i gens de força. No va aconseguir tallar-la, perquè era gruixuda com un braç, ell estava esgotat i el matxet, sense tall. Però, persistent com era, va insistir. Al vuitè cop de matxet, la liana es va partir i el va deixar passar. Malauradament, tres metres més enllà, una altra, encara més gruixuda, li barrava el pas.

Feia moltes setmanes que Francesc Maria s'havia extraviat en la jungla de Nova Guinea. Quan va ser conscient que s'havia perdut, va decidir acollir-se, com qui s'aferra a un tros de fusta en un naufragi, al consell moral de Descartes, el creador del pensament modern («el jo, pilar del món»): «Si per ventura alguna vegada et desorientares en un bosc, no et capfiquis en quin pugui ser el camí més curt: això seria perdre el temps, posat

que, precisament en caminar perdut, no podries esbrinar-ho. El que has de fer en aquest tràngol és prendre un rumb, qualsevol, i no desviar-te d'ell ni una fracció de grau, i, atès que no existeix cap que sigui infinit, acabaràs per sortir del bosc del teu extraviament.» Francesc havia fixat la ruta est-nord-est i no s'havia desviat d'ella ni un minut. Estava segur que acabaria sortint de la jungla o que trobaria, almenys, una clariana on recuperar la força. Però de moment no ho havia aconseguit, l'èxit semblava molt llunyà i s'estava quedant exhaust.

Si no fóra per la seva pal·lidesa, per la brúixola que li penjava al coll i pel matxet que empunyava, Francesc hagués pogut ser confós amb un dels caníbals que habitaven aquella vall inexplorada. Feia ja molts dies que anava nu. (Els esquinçalls de roba que havia anat deixant en les escorces espinoses dels kuwanga ens permetrien refer la seva ruta). Lluïa a la pell un laberint d'esgarrinxades profundes, algunes infectades, com a escarificacions pròpies de salvatges. El cabell, amassat per la brutícia, era una tova que li cobria el cap i el front, com el casc de cuir d'un guerrer neolític. La febre de la malària li brillava als ulls i el descoratjament l'obligava a caminar encorbat. Havia hagut d'arrençar-se algunes dents, corcades per la mala alimentació i per les càries. Tenia la pell embastada de crostes de misèria, de sang seca i de picades d'insectes. Fet i fet, resultava difícil esbrinar, no ja si era o no un caníbal, sinó simplement si es tractava d'un humà o bé d'una mena de simi encara per catalogar. Tot i això, el més execrable del seu aspecte era la mirada de devastació i la vida feta malbé.

Li va semblar entreveure un espai esclarit més enllà de la liana que li barrava el pas. Però estava massa cansat per donar ni una sola ganivetada. Així que es va tombar a terra, amb l'expectativa de recuperar-se o bé de morir i acabar de patir d'una vegada. Va recolzar l'esquena en un arbre, després d'assegurar-se que no es tractava d'un kuwanga espinós, i va maleir de nou el dia en què el seu pare li havia regalat aquell còmic. El pare havia tingut un

Il·lustració de Gustau Chalamanch.

detall amb ell només aquella vegada i n'havia resultat una vida desgraciada. Va maleir-lo i el Capità Marvel també. «Mira el que et porto, Quico», li havia dit el pare aquell dia desgraciat, «m'han dit que és un tebeo molt bonic». A Quico, que llavors tenia vuit anys, li va entusiasmar aquella historieta, fins al punt de creure que era real. Va quedar convençut que a Amèrica existia realment un lloc anomenat Fawcett City, on vivia un jove, Billy Batson, que en pronunciar la paraula *Shazam*, el nom del seu mag protector, es convertia en un superheroi, el Capità Marvel. A Quico el va assaltar al mateix temps, com una inspiració, la idea que tots, especialment ell mateix, disposàvem d'una paraula que, en ser pronunciada a crits, ens hauria de convertir en éssers poderosos i justiciers.¹ Sí, el nen Quico Pons va creure amb una fe incommovible que existia una paraula màgica, un poderós *password*, que hauria d'obrir-li les portes de la plenitud i atorgar-li la saviesa de Salomó, la força d'Hèrcules, la resistència d'Atles, el poder de Zeus, el coratge d'Aquil·les i la velocitat de Mercuri, com li succeïa en aquell còmic al jove Billy Batson quan pronunciava *Shazam*. Mai més no s'havia pogut treure aquesta idea del cap. Trobar aquella paraula se li va convertir en un objectiu vital.

«Què pesat ens ha sortit aquest fill!», xiuxiuejava el seu pare a cau d'orella de la mare, «que no ho veus?: tot el dia demanant que li parli amb paraules ben triades, tot el dia amb el diccionari a les mans». Quico endevinava, amb disgust, el xiuxiueig del pare, que, després, sistemàticament, aixecava la veu: «Nen, fes el favor: fes alguna cosa de profit i vés-te'n a jugar al carrer, que tant llegir no pot ser bo pel cervell!» No, el seu pare no el comprenia ni li regalava paraules com ell desitjava, sinó, com a molt, algun caleró. El nen Quico Pons s'havia submergit en el *Diccionario Manual y Ilustrado* de la

1. Si bé és cert que la paraula (tret de la divina) no crea universos, no podem negar que hi hagi paraules poderoses que ens engresquen, que ens fan més forts, que produeixen onades de multituds, que, fins i tot, sacsegen el món i acaben produint un autèntic daltabaix a l'univers. No anava tan errat en Francesc Maria Pons.

RAE, edició de 1927, l'únic que hi havia a casa seva, amb la convicció que en ell figuraven totes les paraules existents, en espanyol si més no, i amb l'esperança que alguna d'elles fos la que buscava. *Zumaque... zurear... zurullo...* Les havia llegides totes, una per una, algunes fins i tot mitja dotzena de vegades. Però no havia passat res. Aquell diccionari sens dubte era incomplet.

Francesc Pons, amb l'esquena recolzada en un arbre de la selva de Nova Guinea, fora de cobertura, submergit en una existència primitiva i atroç, va comprendre que només li quedava un fil de vida. Que la fi era a punt d'arribar i que no hauria de turmentar-se recordant la seva infància desvalguda, ni la seva adolescència ni la seva maduresa, que tampoc no havien estat millors. Hauria d'oblidar-ho tot. Oblidar fins i tot la dèria pel particular Moby-Dick de les paraules que se li havia tornat mestressa de la voluntat. De què li servia en aquelles circumstàncies la fluïdesa amb què parlava totes les llengües romàniques, germàniques, esclaves i semites? De què, la perícia amb els verbs hopi i els adjectius navaho? De què, el mestratge en l'ús de l'aorist en el grec de la *Iliada*? De què, totes les gestes lingüístiques, inimaginables per altres filòlegs i que per a ell no eren més que una cadena de fracassos? En aquell moment, donaria el seu domini de les tres variants del guaraní per un plat d'arròs bullit, oblidaria els quatre dialectes de l'urdú per una cuixa de pollastre, lliuraria al foc la seva gramàtica de protoindoeuropeu per un abric, regalaria la seva càtedra de paleolingüística de la Universitat de Barcelona a qui l'ajudés en aquell mal pas i emmudiria per sempre més si podia tornar a casa.

Però ni tan sols en aquella situació extrema ni amb el suport d'aquelles consideracions va ser capaç de renunciar a la seva recerca obstinada. «No són immortals els poetes?, no està feta de paraules l'eternitat?», es va dir. «Ànim!», va cridar per dintre i, encara que no era aquella la paraula màgica, li va produir la il·lusió que recobrava les forces. Es va incorporar, es va posar dempeus, va empunyar el matxet amb les dues mans i va començar